

Yazar: (E)Tuğg.Dr.Oktay Bingöl

Krizi Fırsata Dönüştürmek: Suriye’de Kürt Özerk Yönetimi

Türkiye’deki siyasi kriz tüm şiddetiyle ve tırmanarak devam ederken sınırların ötesinde Suriye’nin kuzeydoğusundaki bölgede önemli gelişmeler oluyor. İç kamuoyunda fazla yer bulmayan bu gelişmeler önümüzdeki süreçte yeni krizler çıkarma potansiyeli taşıyor.

Kürtler Suriye’nin kuzeydoğusunda 07 Ocak 2013’de geçici yönetim kurulduğunu ilan ettiler. Anayasa, yeni yönetim modeli ve seçim yasasını açıkladılar. Bölge; Cizire, Kabone ve Efrin olarak üç kantona ayrıldı, demokratik bir sisteme geçmesi halinde Suriye’nin bir parçası olarak kalması öngörülmüyor. Demokratik Birlik Partisi’ne (PYD) bağlı Halk Savunma Birlikleri (YPG) ise özerk yönetimin ordusu oldu.

Kürtçede “batı” anlamına gelen Rojava sözcüğü son dönemlerde, “Batı Kürdistan”ı kavramsallaştırmak için kullanılmaya başlandı. Türkiye’de önemli bir kesim Rojava’nın coğrafi bir bölgeyi, hatta tarihsel bir vatani anlattığını sanıyor. “Batı Kürdistan” olarak nitelenen bölge Türkiye sınırının hemen kuzeyinde yaklaşık 700 km uzunluğunda, bazı bölümlerde 150 km derinliğe ulaşan bir toprak parçası.

Kürtlerin nüfus yoğunluğu dikkate alınarak üç bölgeye ayrılıyor. Cizire, Kobane ve Efrin bölgeleri. Bu bölgeler Suriye idari sistemi içerisinde ayrı il değil, diğer iller arasında dağılmış ilçe ve beldeler. Bölgenin nüfusu 2 ile 3 milyon arasında değişen rakamlarla ifade ediliyor, güvenilir veriler yok. Bölge tek parça bir şerit oluşturmuyor, Arap nüfusun çoğunlukta olduğu yerleşim birimleriyle birbirinden ayrılıyor. Örneğin Cizire bölgesinin batı ucu ile Kabone bölgesinin doğu ucu arasında yaklaşık 200 km.lik Arap çoğunluğun bulunduğu bölge yer alıyor. Kabone ile Efrin arasında da 50 km.lik boşluk var. Diğer bir deyişle “Batı Kürdistan” olarak adlandırılan coğrafya tamamen Kürtler tarafından iskân edilen bölge değil, nüfusun yüzde 40’a yakını Kürt, yüzde 60’ı Arap, Türkmen ve Süryani. Cizire bölgesinde önemli petrol kaynaklarının bulunduğu, hatta Kerkük’le eşdeğer kapasiteye sahip olduğu söyleniyor. Özellikle Rimelan bölgesinin Kürt milislerle radikal İslamcılar arasında şiddetli çatışmalara sahne olmasının temel nedeni de petrole bağlanıyor. Rimelan şu anda Kürt milislerinin elinde bulunuyor.

Bu yazıda, ortaya çıkan olgunun önemli boyutlarından birkaçının irdelenmesi amaçlandı. Bölgede uzun süredir radikal İslamcılara karşı birlikte mücadele eden Kürt grupların arasında da ciddi bir çekişme var. PKK/KCK’nın uzantısı olan PYD, silahlı güç YPG ile en önemli aktör. Barzani’nin KDP’si ile bağlantılı Suriye Demokratik Kürt Partisi (PDKS), Talabani’nin KYB’sinden destek alan Suriye Kürt Demokratik İlerici Partisi (PDPKS) ve sol görüşlü Suriye Kürtleri Özgürlük Partisi (Azadi) diğer önemli siyasi aktörler arasında yer alıyor. Ayrıca Barzani destekli Kürt Ulusal Konseyi (KUK) ve Talabani

destekli Kürt Vatanseverler Hareketi (KVH) gibi üst yapılanma birimleri de var. Bu siyasi aktörler Suriye’de iç savaşta değişik pozisyonlar aldılar. Bazen Esad ile işbirliğini tercih ettiler, bazen Özgür Suriye Ordusuna (ÖSO) destek verdiler, radikal İslamcılarla çatıştılar. Suriye Kürtlerinin statüsü ve geleceği konusunda da farklı tavırlar benimsediler. Demokratik özerklik, özerk yönetim, Kanton sistemi ve Suriye yönetiminden pay almak gibi farklı amaçlar güttüler.

PYD/YPG baskın gücü nedeniyle belirleyici oldu. Kurulan geçici yönetimde aktörler arasında kısmi bir güç paylaşımı var ancak PYD/YPG baskın. YPG, 40.000’e yakın militanı olduğunu iddia ediyor. Gerçek eğitilmiş gücün ise 5.000 civarında olduğu tahmin ediliyor. Bu kuvvetin 2000-3000’ünün PKK’nın Türkiye’den çektiği teröristlerden ve Kandil başta olmak üzere diğer Irak kamplarından takviye edilenlerden oluştuğu iddiaları var. Türkiye’de “çözüm” ve PKK’nın çekilme takvimiyle Suriye’de YPG’nin etkinliğinin artmasının zamansal çakışması dikkate alındığında bu iddiadaki gerçeklik payının yüksek olduğu görülüyor.

Bu gelişme Türkiye’deki hükümet için sürpriz değil. Her şey sınırimızın 3-5 km ötesinde yaşandı, PYD yetkilisi Salih Müslim ile ilişki ve işbirliği hiç kesilmedi. Dolayısıyla Türkiye’ye rağmen ortaya çıkan bir yapıdan söz etmek zor. Türkiye’nin oluşuma rıza göstermesini ve engel olmaya çalışmamasını; Esad rejiminin mutlaka yıkılacağını ve Irak benzeri en az üç parçalı bir yapı kurulacağını baştan kabul ettiğine bağlamak mümkün görünüyor. Ayrıca, AKP’nin iç siyasette düştüğü zor durumda yeni bir cephe açılmasından korkmasını ve Barzani ile yürütülen siyasi-ticari ilişkilerin devamını fazlasıyla önemseydiğini dikkate almak gerekiyor. BDP ve PKK’nın Gezi protestoları ile son aylardaki krizde takındıkları tutum da bu bağlamda farklı bir anlam kazanıyor. Hükümet’in, başta ABD olmak üzere küresel ve bölgesel aktörlerin de bu gelişmenin farkında olduğunu ve destek verdiğini bilerek içinde bulunulan zor dönemde özellikle ABD ve AB ile yeni sorunlar yaşamaktan kaçınma düşüncesini de vurgulamak ta yarar var.

Gerçekte kantonlardan oluşan özerk bölgenin hayata geçirilmesinin zorlukları çok fazla. Kanton olarak adlandırılan bölgelerin coğrafi bütün oluşturması için yapılacak girişimlerin; ilave bir nüfus taşınması, asimilasyon ve Kürt olmayanların göçe zorlanması gibi gelişmelere yol açması, bu bağlamda şiddeti çatışmalar yaşanması kaçınılmazdır. Üç dilli özerk yönetimin diğer grupları ne kadar tatmin edeceği belli değil. Ancak zorluklara rağmen PYD/YPG, bu hamleyle 22 Ocak’ta başlayacak olan ve Suriye’nin geleceğinin de konuşulacağı 2. Cenevre Konferansı’nda elinde güçlü kartlar tutuyor olacak.

PKK ve YPG’nin radikal unsurları, Suriye’de “Batı Kürdistan”ın stratejik fırsatın iyi görülerek yakalanması ve kullanılmasıyla kurulduğunu, benzer koşulların Türkiye’de de ortaya çıkmakta olduğunu, mevcut ortamın “Kuzey Kürdistan” için tarihsel bir fırsat yarattığını dile getiriyorlar. Türkiye’nin 1999’da yaşadığı ağır siyasi ve ekonomik kriz ortamında yakalanan krizin kaçırıldığı, bu kez yakalanan fırsatın krizin biraz daha derinleşmesiyle birlikte zafere dönüştürülerek Kuzey Kürdistan’ın ilanı gerektiği

tartışılıyor. Türkiye'nin içine düştüğü krizin tırmanma hızı ve ufukta çözüm yolu görünmemesi ise bu tür senaryoları hayali olmaktan çıkarıyor.

Suriye'deki gelişme, kendi başına ve Türkiye'deki Kürt sorununa yansımalarıyla, Kürt gruplar arasındaki mücadeleye ve Barzani ile kurulan siyasi-ticari ittifaka etkileriyle önemli bir değişkendir. Bu değişkenin ülkede yaşanan krizin kapsamı, yönü, şiddeti ve sonucu üzerinde belirleyici etkiler yaratması kaçınılmaz görünüyor.

